

ปกเปลือกนอกของผู้นำ

เพื่อเข้าไปดูเนื้อในให้เห็นความจริง

ระพี สาคริก

บทนำ

ผู้นำคือใคร มีอยู่ที่ไหนและมีความสำคัญอย่างไร ทั้งต่อตนเองและสังคม ล้วนเป็นคำถามซึ่งแต่ละคนควรรู้สึกท้าทายที่จะค้นหาความจริง เพื่อนำความรู้มาใช้สร้างสรรค์ความเจริญรุ่งเรืองแก่สังคมอย่างแท้จริงให้มันใจได้

สิ่งซึ่งตั้งเป็นปริศนาขึ้นมาถามแต่ละคน ให้ค้นหาคำตอบได้เองอย่างอิสระ แทนการเปิดรายการด้วยการชี้แจงว่า ผู้นำควรมีลักษณะอย่างนั้นอย่างนี้ สำหรับผู้ที่ฟังตนเองได้อย่างภาคภูมิใจไม่สนใจจากคำอธิบาย โดยผู้อื่น มากไปกว่าการค้นหาคำตอบได้จากธรรมชาติซึ่งอยู่ในใจตนเองอย่างอิสระ

ในปัจจุบัน รากฐานจิตใจคนในสังคมไทยส่วนใหญ่ ถูกอิทธิพลวัตถุลบกลืนวิญญาณความเป็นคน ซึ่งควรจะฟังตนเองให้เชื่อมั่นได้ แปรสภาพมาเป็นผู้มีนิสัยชอบเรียกร้องหาผลสำเร็จรูป! แม้ผลสำเร็จรูปทางความคิดจากบุคคลอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียกร้องผลประโยชน์เพื่อตนและพรรคพวก

ซึ่งแท้จริงแล้วการสร้างพรรคพวก ก็คือการจูงคนซึ่งรากฐานจิตใจไม่แข็งแกร่งพอที่จะฟังตนเองได้ ให้เข้ามาเสริมฐานผลประโยชน์และอำนาจของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล และดูเหมือนการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน จะมีผลสะท้อนให้เห็นภาพดังกล่าวชัดเจนยิ่งขึ้นเป็นลำดับ

ทัศนะที่มองผู้นำ จากสายตาคนส่วนใหญ่ในสังคมปัจจุบัน

จากเหตุขั้นพื้นฐานเท่าที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด น่าจะสะท้อนให้เห็นผลได้ชัดเจนว่า เมื่อกล่าวถึงผู้นำ ธรรมชาติของคนส่วนใหญ่มักสะท้อนให้เห็นแนวโน้มที่มองออกจากตัวเองอีกทั้งมุ่งขึ้นไปสู่ด้านบน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการเน้นไปยังบุคคลผู้มีตำแหน่งและอำนาจในการบริหารงานทุกระดับ โดยที่เข้าใจว่าคือความหมายของผู้นำ แทนการมองหวนทิศทางกลับมาสู่ความจริงซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจตนเอง อันควรถือว่าเป็นพื้นฐานการปฏิบัติซึ่งนำไปสู่ความสำเร็จในการทำหน้าที่ของคนทุกระดับ ยิ่งเป็นคนระดับล่างซึ่งอยู่ในสภาพใกล้ชิดพื้นดินที่สุด ส่วนการขึ้นไปอยู่ด้านบน ควรเป็นไปตามเหตุและผล

จากเหตุดังกล่าว จึงทำให้กลุ่มคนในสังคมไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเล็กกลุ่มใหญ่ มักสะท้อนให้เห็นแนวโน้มในการอยากขึ้นไปทำหน้าที่เป็นผู้นำการบริหารและจัดการ โดยที่ขาดจิตวิญญาณความเป็นผู้นำอันควรมีจิตสำนึกรับผิดชอบในการพัฒนาคนระดับล่างอย่างรู้คุณค่า ซึ่งปัจจุบันนี้จะเห็นได้ทั่วไป ส่งผลให้คนระดับล่างซึ่งอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบได้รับแรงกดดันขึ้นในใจตนเอง ทำให้รู้สึกเดือดร้อนและเป็นทุกข์หนักยิ่งขึ้น นอกจากนั้นยังเกิดความริ้วรานภายในแต่ละกลุ่มไม่ว่ากลุ่มเล็กกลุ่มใหญ่ อย่างทั่วถึงกันหมด

แม้มีบางคนซึ่งเป็นทุกข์หนัก จนถึงขั้นถอนตัวออกมาเพื่อไปแสวงหาที่อยู่ใหม่ในคนกลุ่มอื่น แต่แล้วก็ไม่สามารถแคล้วคลาดไปจากสภาพดังกล่าว ดังเช่นที่คนยุคก่อนเคยปรารถนาฝากไว้ให้ลูกหลานคิดว่าหนีเสือปะจระเข้

หากมองสู่ด้านดี การที่แต่ละคนจำต้องเผชิญกับแรงกดดัน น่าจะมีผลฝึกจิตใจให้รู้จักต่อสู้กับความทุกข์ซึ่งอยู่ในรากฐานใจตนเอง ช่วยให้มีคามมั่นคงแข็งแกร่งยิ่งขึ้น

มีอะไรเป็นเงื่อนไขแฝงอยู่ในรากฐานจิตใจ

ผู้ที่คิดว่าผู้นำคือคนระดับสูง

ดังที่กล่าวไว้แล้วว่าวิถึญาณความเป็นผู้นำที่แท้จริงนั้น เป็นความจริงซึ่งมีอยู่ในรากฐานจิตใจของมนุษย์แต่ละคนมาโดยกำเนิดแล้ว ผู้ที่ยังรักษารากฐานจิตใจตนเองให้อิสระอยู่ได้อย่างมั่นคง หากมองออกไปสู่เพื่อนมนุษย์ ที่มีความหลากหลาย ย่อมสามารถเห็นได้ว่า ถ้าคนส่วนใหญ่มองความหมายของคำว่าผู้นำโดยเข้าใจว่าเป็นคนที่ขึ้นไปสู่ระดับสูงสุดของแต่ละกลุ่ม ย่อมสะท้อนให้สามารถอ่านความจริงจากใจคนเหล่านั้นได้ว่า ขาดความเป็นผู้นำ ซึ่งควรจะอยู่ในจิตวิญญาณตนเอง

จากภาพดังกล่าวหากมองกลับออกมาสู่อีกด้านหนึ่ง น่าจะชี้เหตุผลให้เห็นได้ชัดเจนว่า คนเหล่านี้มีรากฐานจิตใจตกอยู่ในสภาพเป็นทาสอิทธิพลของสิ่งที่อยู่ภายนอก ส่งผลให้ความคิดตนเองนิยมการใช้อำนาจและทรัพย์สินเงินทองทำลายวิถึญาณความเป็นคนของเพื่อนมนุษย์ แม้การตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่างๆ ย่อมสะท้อนให้เห็นแนวโน้มที่นิยมใช้อำนาจเป็นเครื่องมือชัดเจนยิ่งขึ้น อย่างที่คนยุคก่อนได้กล่าวไว้ว่า กระทำไปเพราะขาดการรู้ตนเอง

จากสภาพซึ่งเป็นจริงอยู่ในสังคมไทยยุคปัจจุบัน หากเข้าใจสิ่งที่กล่าวมาแล้วได้ น่าจะมองเห็นความจริงได้ว่า คนส่วนใหญ่ยิ่งเติบโตมากขึ้น ก็ยิ่งสูญเสียวิถึญาณความเป็นผู้นำชัดเจนยิ่งขึ้น

ดังนั้นผู้ที่ขึ้นไปอยู่ระดับสูงสุดในแต่ละระดับภายในระบบการปกครองยุคนี้ส่วนใหญ่ จึงมีแนวโน้มนำประเทศชาติไปสู่ความเป็นทาสคนต่างถิ่นต่างชาติชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งผู้ที่เข้าถึงได้แล้วคงไม่ปฏิเสธ หากยอมรับความจริงจากรากฐานจิตใจตนเองมากกว่า และใช้เป็นพื้นฐานในการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาอย่างดีที่สุด

จริงหรือเปล่าที่มักกล่าวกันว่า

ผู้นำที่ดีจะต้องมีผู้ตามที่ดีร่วมด้วย

เรามักได้ยินคำพูดหรือข้อเขียนที่กล่าวทิ้งไว้ว่า สังคม ควรมีผู้นำที่ดีและมีผู้ตามที่ดีด้วย แนวคิดที่สะท้อนออกมาเป็นภาพรวมในลักษณะดังกล่าว บางคนอาจรู้สึกว่ามันจะเป็นภาพที่สมบูรณครบถ้วน ส่งเสริมให้สังคมเจริญก้าวหน้าไปได้

แต่แท้จริงแล้วหากมองเห็นสัจธรรมได้ว่า ทุกชีวิตและทุกสิ่งมีรากฐานจริงเป็นของตนเองอย่างอิสระ ทั้งนี้และทั้งนั้นเพื่อความมั่นคงยั่งยืนในการมุ่งไปสู่อนาคต น่าจะเข้าใจได้ว่า แท้จริงแล้วทุกคนไม่ว่าอยู่

ด้านบนหรือด้านล่าง ต่างก็มีคุณสมบัติความเป็นผู้นำอยู่ในรากฐานจิตใจตนเองด้วยกันทั้งนั้น เพียงแต่ว่าในแต่ละช่วงของกาลเวลา แต่ละคนอาจมีรากฐานต้นลึกต่างกัน ทำให้การแสดงออกมีความเข้มแข็งต่างกันเท่านั้น

การที่ภาพรวมของคนทั้งกลุ่ม แม้ทั้งชุมชนจะเจริญก้าวหน้าไปได้ร่วมกัน หากเชื่อว่าผู้ที่อยู่ด้านล่างซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ จะถูกมองว่าเป็นผู้ตามไม่ หลีกเดียวกับคติสอนใจซึ่งคนยุคก่อนเคยกล่าวฝากลูกหลานไว้ว่า จงเดินตามรอยเท้าผู้ใหญ่ซึ่งนำไปก่อนจะทำให้ทุกคนมีความมั่นคงและปลอดภัย

อิสรภาพที่อยู่ในรากฐานจิตใจของแต่ละคนถือเป็นสิ่งมีคุณค่าที่สุดสำหรับการดำเนินชีวิต ซึ่งนำไปสู่ความมั่นคงยั่งยืนทั้งแก่ตนเองและสังคม

จึงใคร่ขออธิบายโดยการแยกแยะสิ่งที่เป็นเหตุเป็นผลให้เห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า การที่คนยุคก่อนกล่าวฝากไว้ว่า จงเดินตามรอยเท้าผู้ใหญ่ จะทำให้เกิดความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้า แท้จริงแล้วหาใช่ว่าชนรุ่นหลังจะต้องเดินตามผู้ใหญ่ไม่ หากเดินตามคุณงามความดีของผู้ที่สร้างสมไว้ก่อนจึงจะสามารถสืบทอดความดีความงามต่อมาถึงชนรุ่นหลังได้ หากเป็นผู้ใหญ่ด้วยวิญญู แต่ขาดคุณงามความดีซึ่งนำไปปฏิบัติให้ชนรุ่นหลังรู้สึกศรัทธาและประทับใจได้อย่างลึกซึ้ง การเดินตามรอยเท้าผู้ใหญ่ที่ขาดวิญญูญาณความเป็นผู้ใหญ่ ย่อมส่งผลเสียหายแก่ตนและสังคมอย่างลึกซึ้ง

เช่นเดียวกันกับคำกล่าวที่ว่า สังคมควรมีผู้นำที่ดีและมีผู้ตามที่ดีด้วย หากรากฐานจิตใจบุคคลผู้พิจารณาเรื่องนี้เมื่ออิสระควรจะแยกแยะเหตุผลได้อย่างชัดเจน และรู้ได้ว่า ทั้งผู้ที่ขึ้นไปสู่ระดับสูง และคนส่วนใหญ่ที่อยู่ระดับล่าง อีกทั้งเป็นพื้นฐานของส่วนรวม ต่างก็ควรมีความเป็นผู้นำอยู่ในจิตวิญญาณตนเองอย่างสอดคล้องต้องกันทั้งสองฝ่าย จึงจะมีความรักร่วมจิตใจเดียวกัน สามารถผนึกกำลังให้เกิดความสามัคคีขึ้นแก่สังคมได้อย่างแท้จริง

ดังนั้น ถ้ามองเห็นความจริงอย่างลึกซึ้ง ควรเข้าใจได้ว่า คงไม่มีคนทั้งด้านบนและด้านล่างเป็นผู้ตามจึงจะส่งเสริมให้ส่วนรวมเจริญก้าวหน้าไปได้อย่างมั่นคง

สิ่งที่สารภาพความจริงให้ปรากฏเห็นได้ในปัจจุบัน

การที่คนท่องถิ่นสูญเสयरากฐานความเป็นผู้นำตนเองลึกซึ้งยิ่งขึ้น มีผลทำให้คนในสังคมหวนมาชื่นชมยินดีกับการได้มาซึ่งเครื่องประดับรูปแบบต่างๆ อย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะป็นทรัพย์สินเงินทองหรือรางวัลต่างๆ ซึ่งมีบุคคลอื่นหรือกลุ่มอื่นนำมามอบให้ รวมถึงการได้รับตำแหน่งและอำนาจ ซึ่งหลายคนมองเห็นว่าเป็นของสูงส่งสำหรับชีวิตตนเอง

อย่างที่บางคนกล่าวว่า คือบันไดชีวิตที่จะไต่ขึ้นสู่ระดับสูง ทำให้รู้สึกชื่นชมยินดีและภาคภูมิใจ แทนการมองความจริงให้เห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า **ตนควรจะมีคามภูมิใจในการรักษาวิญญูญาณความเป็นคนเอาไว้ได้** ส่วนสิ่งที่ได้รับมาเป็นเครื่องประดับต่างๆ แม้ทำให้เกิดความชื่นชมยินดีจากภายนอก หากรับเข้าไว้ในรากฐานจิตใจ ย่อมหมายถึงตนกำลังใช้ชีวิตรวนเพื่อพันธนาการจิตใจตนเอง ทำให้ขาดการรู้คุณค่าของชีวิตลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ควรมองความหมายของผู้นำไปถึงรากฐาน

ความจริงจากธรรมชาติที่อยู่ในรากฐานจิตใจคนนับแต่เริ่มต้นเกิดมา ทุกคนต่างก็มีคุณสมบัติความเป็นผู้นำแฝงมาด้วยอย่างเป็นธรรมชาติ หากแต่ละคนเข้าใจได้ว่าธรรมชาติที่อยู่ในจิตวิญญาณมนุษย์ทุกคน มีเงื่อนไขซึ่งเป็นความจริงเป็นสัจธรรม มีผลส่งเสริมให้แต่ละคนสนใจรักษาความจริงไว้ให้มั่นคงอยู่ได้

หากไม่อ่อนแอจนถึงขั้นถูกอิทธิพลภายนอกเข้ามาครอบงำทำลายน่าจะตระหนักได้เองว่า รากฐานดังกล่าวมีความหมายสำคัญที่สุดในการดำเนินชีวิต เพื่อการเรียนรู้ที่นำตนไปสู่การรู้คุณค่า และสามารถสานกระแสดังกล่าวออกไปสู่การรู้คุณค่าของเพื่อนมนุษย์ทุกคน รวมถึงสรรพสิ่งต่างๆ ซึ่งอยู่ร่วมผืนแผ่นดินเดียวกัน

หากแต่ละคนที่เกิดมาแล้ว มุ่งมั่นทำงานทุกสิ่งอย่างปราศจากความรังเกียจหรือเลือกที่รักมักที่ชัง ยุ่งงานที่มุ่งลงสู่ระดับล่าง เพื่อให้โอกาสสัมผัสสิ่งซึ่งอยู่กับพื้นดิน ย่อมช่วยให้เกิดความเจริญในด้านรากฐาน ซึ่งหมายถึงภูมิปัญญาที่ให้ความรักท้องถิ่น อีกทั้งสามารถมองเห็นความจริงได้จากทุกเรื่อง

จากเหตุผลดังกล่าว หากเข้าใจได้ลึกซึ้ง ย่อมรู้ว่าความเป็นผู้นำที่แท้จริงนั้นอยู่ในรากฐานจิตใจตนเอง ส่วนที่อยู่ด้านนอกแม้จะขึ้นไปอยู่ด้านบน ย่อมรู้เท่าทันได้ว่าเป็นเพียงเปลือกนอกเท่านั้น หากรากฐานจิตใจมีความเข้มแข็ง ทำให้สามารถรักษาความจริงซึ่งอยู่ด้านในไว้ได้ ย่อมรักษาหน้าที่ความเป็นคนไว้ได้อย่างมั่นคง ซึ่งสภาพชีวิตดังกล่าวย่อมได้รับความศรัทธา และความรู้สึกชื่นชมจากผู้อื่นได้เองอย่างเป็นธรรมชาติ

แม้การขึ้นไปสู่ด้านบน หากสามารถดำเนินชีวิตโดยรักษารากฐานจิตใจตนเองให้มั่นคงอยู่กับความรักพื้นดินและทุกชีวิตซึ่งอยู่ด้านล่าง การมีโอกาสขึ้นไปสู่ด้านบนย่อมมีผู้ให้ความเคารพรักและศรัทธาอย่างจริงใจ โดยเฉพาะจากคนระดับล่าง ผู้มีคุณสมบัติดังกล่าวอยู่ในรากฐานจิตใจ ย่อมละเว้นการแสดงออกในลักษณะที่เป็นมายาภาพ

ส่วนผู้ที่เข้าใจว่าผู้นำคือบุคคลที่ขึ้นไปสู่ระดับสูง น่าจะสะท้อนความจริงให้เห็นได้ว่า บุคคลผู้นั้นขาดจิตวิญญาณของความเป็นผู้นำที่แท้จริง หากมีโอกาสขึ้นไปได้ ไม่ว่าจะใช้กลอุบายอย่างไรก็ตาม ย่อมสะท้อนผลสร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น ไม่ว่าสิ่งนั้นจะติดตามมาเร็วหรือช้า ในที่สุด **ความจริงย่อมปรากฏออกมาเองอย่างเป็นธรรมชาติ**

หากจะสรุปความหมายของคำว่าผู้นำให้ลึกซึ้งถึงรากฐาน น่าจะชี้ให้เห็นสัจธรรมได้อย่างชัดเจนว่า ผู้ที่ไม่อาจรักษารากฐานจิตใจตนเองให้มั่นคงอยู่กับความจริง ทำให้ไม่อาจเติบโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่โดยผลการปฏิบัติจากเงื่อนไขที่อยู่ในจิตใจตนเอง ย่อมส่งผลสะท้อนทำลายรากฐานความรักอันพึงมีต่อสัจธรรมให้สูญหายไปมากขึ้น แม้ว่ามองเห็นโอกาสที่จะขึ้นไปสู่ด้านบน ย่อมสรุปได้ว่าเป็นนักจกจวดยโอกาส โดยใช้อิทธิพลวัตถุแทรกแซงความจริงจากใจคนในสังคม กับอีกด้านหนึ่งมีผลทำลายความเป็นผู้นำในรากฐานจิตใจตนเองลึกซึ้งยิ่งขึ้นเป็นลำดับ

การกู้อิสรภาพที่มุ่งถึงความจริงมีอะไรเป็นเหตุ

สิ่งซึ่งกล่าวมาแล้วทั้งหมด สำหรับผู้ที่ไม่หลงตนลืมนตัว ควรจะรู้ได้เองว่า อิสรภาพ ซึ่งมีความจริงอยู่ในรากฐานจิตใจตนเอง หากใครรักษาไว้ได้อีกทั้งปฏิบัติทุกสิ่งทุกอย่างจากวิญญาณความรักเพื่อนมนุษย์ทุกคนรวมถึงสรรพชีวิตและสิ่งต่างๆ อย่างรู้คุณค่า ย่อมมีผลช่วยให้พ้นจากการภายในรากฐานจิตใจตนเองได้รับการปลดปล่อยสู่อิสรภาพมากขึ้น ส่วนอิสรภาพที่อยู่ด้านนอกน่าจะเป็นเพียงผลจากการมีอิสรภาพภายในรากฐานจิตใจของแต่ละคน โดยรู้ได้เองว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับชีวิตที่จะนำวิถีทางไปสู่ความสงบและร่มเย็นเป็นสุข อีกทั้งโดยธรรมชาติแล้ว ย่อมสามารถกระจายสู่จิตใจผู้อื่นได้เอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรเน้นความสำคัญที่คนรุ่นหลังอย่างมีเหตุมีผล

ธรรมชาติของผู้นำที่มีความจริงอยู่ในใจ

จากสิ่งที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด น่าจะสะท้อนเหตุผลให้รู้ได้เองว่า ผู้นำที่มีวิญญาณความเป็นผู้นำอยู่ในรากฐานจิตใจจริง ในยามที่สังคมสงบ ย่อมมุ่งวิถีชีวิตลงสู่พื้นดินและทำงานได้ทุกรูปแบบอย่างมีความสุข

แต่ยามใดที่สังคม ซึ่งแต่ละคนมีจิตสำนึกรับผิดชอบร่วมกันถึงขั้นวิกฤตหนัก โดยที่ความจริงได้สะท้อนให้ทุกคนเห็นได้ชัดเจนว่า กำลังจะล่มสลาย คนเหล่านี้ย่อมลุกขึ้นยืนหยัด และคงไม่ใช่คนใดคนหนึ่งเท่านั้น หากร่วมรักสามัคคี กอดคอกันต่อสู้ แม้ถึงขั้นต้องสละชีวิต

ยามนี้ การถูกรุกรานโดยใช้อิทธิพลทางวัฒนธรรมและรูปวัตถุเป็นอาวุธ มีความรุนแรงลึกซึ้งยิ่งขึ้น ผู้นำที่มีจิตวิญญาณเข้มแข็งอย่างแท้จริง คงจะเห็นได้ยากยิ่งกว่ายุคก่อน หมายถึงบุคคลผู้ซึ่งรักษาศีลธรรมภายในรากฐานจิตใจไว้ได้อย่างมั่นคง โดยไม่อ้างว่าตนเองจะอดตาย แม้จำต้องสูญเสียครอบครัวตัวเอง อย่างไรก็ตาม วันหนึ่งข้างหน้า น่าจะมีผู้นำปฏิบัติที่สามารถพิสูจน์ความจริงได้ เนื่องจากธรรมชาติไม่มีการปล่อยให้แก่สิ่งหมดไปอย่างสิ้นเชิง จนกว่ามนุษย์จะสูญพันธุ์ไปจากโลกนี้